

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369547365> | LOG_0202

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT QUINQUAGESIMUM SEPTIMUM.

SEVEN EN VYFTIGSTE HOOFDSTUK.

Niduli esculenti. Sarong burong.

De eetbare Vogelnesjes.

Ex descripta *Alga coralloide* multi crediderunt formari nidulos esculentos, qui ab hirundinibus marinis, quæ *Capodes marinæ* dicuntur, in multis regionibus ingentibus adfiguntur rupibus marinis, quique in deliciis habentur, & per totam Indiam deferuntur, qua in sententia diu etiam versatus fui, ob summam materiæ convenientiam, horum nempe nidulorum cum ista *Alga*, sed quod etiam in dubium voco ob rationem infra dandam, attamen abesse non possum, quin describam hosce nidulos, ipsorumque aviculas, ut aliis sint ulterioris disquisitionis.

Istæ itaque aviculæ tam pusillæ sunt, ut totam pugno quis abscondere possit, formam omnino habentes hirundinum. Rostrum autem ipsarum quam minimum est, & incurvatum instar *Accipitris*, pedesque vix dignosci possunt, quum corpori arcte adcumbant, ac divisi sunt in tres majores, & unam subtilem minorem ungulam. Ipsarum color plerumque niger est cum cæruleo fulgore, siquæ caudæ plumæ separantur, in quavis penna alba conspicitur macula. Pectus ex albo & nigro colore variegatus & maculatus est. Hæ aviculæ nullibi degunt nisi in concavis & præruptis scopulis tam in litore quam in terra. In ipsorum suprema superficie pendent hi niduli coadunati & cohortatim.

Hicque deteguntur ex duplici compositi materie, connexique sunt ex quibusvis tenuibus furculis & Musco, qui tam in litore quam in & ad arbores ab iis reperiuntur. In quibus præ reliquis detexi *Muscum capillarem*; Malaice *Tay angin* dictum, & pilos *Gomito*.

Interna vero, quæ proprie deliciis inservit, alia omnino est substantia, quæ nempe est fordide alba, lenta, & flexilis instar *Visci*, formam præbens dimidiæ conchæ, ad unam partem plerumque plana, qua parte adhæsit. Hæc interna nidorum substantia ab externa forde & adhærentibus plumis depuratur, ad ventum siccatur, & saccis indita venalis defertur.

Ex quibusnam vero rebus hæc edulis materies formetur, haud facile quis dicere potest, plurimi enim mecum putarunt, ipsius materiem esse *Algam coralloidem*, in præcedente descriptam capite, in hanc sententiam deducti per summam convenientiam, quam ista *Alga* habet cum hisce nidulis, quum in fervida macerantur aqua, & in crassa filamenta separantur, quæ æque cartilaginea sunt.

Alii dicunt ipsorum ortum esse ex quodam *Visco* marino, aquæ innatante, sed hæc omnes opiniones suis obnoxia sunt difficultatibus, certum enim quidem est, hæc aviculas, licet in ipsa habitent regione remota, cohortatim ad mare advolare, ibique aliquid rapere, sed istam esse *Algam*, vel aliud quoddam *Viscum*, non facile crediderim.

In nostra enim *Leytimoræ* parte *Zephyrea* ista *Alga* in quibusdam mensibus copiosa reperitur, ut & rupes præruptæ, sub quibus hirundines seu *Capodes marinæ* habitant, quæ paulo majores sunt veris, nunquam tamen in ipsarum nidis detecta fuit materies quædam edulis, contra *Javæ*, ubi hi niduli copiose inveniuntur, hæc *Alga* non detegitur in ipsius litoribus cœnosis. Vero simile itaque est, aviculas istas ex ipsarum corpusculis talem ejicere materiem, licet e mari petant, quæ etiam volunt, istam vero rostris atque unguis tam eleganter nequere sciunt, ut conchæ formam obtineant, aliquando enim tales inveniuntur niduli, in quibus edulis hæc materies rara ac mollis est instar *Gelatinae*, ita ut ovula ipsi adhæreant, ac *Javani* mihi indicantur, aviculas postica corporis parte ipsi quasi adglutinatas esse.

Oræ quoque istorum nidulorum externæ hac materie fimbriatæ sunt, ac si *Gummi* esset durum, præterea, si recenter confecti niduli gustentur, nulla in iis detegitur falsedo, quam cunctæ *Algæ* species magis minusve habent.

Istæ aviculæ quidem habitant, uti dictum fuit, multis in locis, ubi ingentes scopuli in litore locantur, interne concavi, magnisque specubus instar lacunarum prærupti, sed non ubique hos edules formant nidulos, forte quum istam *Algam* vel aliam quandam materiam ad id opus aptam non satis copiose conquirere possint.

Præ

De voornoemde *Alga coralloides* heeft veele doen gelooven, dat daar uit gemaakt werden de eetbare nesjes, dewelke van zekere *Zee-zwaluw*tjes *Capodes marinæ* genaamt, in veele Landen aan overhangende groote *Zee-klippen* gebegt werden, die men voor een groote lekkerny houd, en door gants *Indiën* gevoerd werden, in welk gevoelen ik ook langen tyd geweest ben, wegens de groote overeenkomst der stoffe van deze nesjes met de voornoemde *Alga*, dog waar aan ik nu begin te twyffelen om reden als hier na volgt, evenwel kan ik niet nalaten de voornoemde nesjes en hare *Vogeltjes* te beschryven, om aan andere tot naarder onderzoek aanleiding te geven.

De voornoemde *Vogeltjes* dan, zyn zoo klein dat men 't geheele *Vogeltje* in een vuist verbergen kan, t'eenemaal de gedaante hebbende van een *Zwaluw*tje. Het bekje is zeer klein, en krom als een *Havigs-bek*, de pootjes ook pas kennelyk, digt tegens 't lyf zettende, en verdeelt in drie groote, en een subtile kleine klaauw, de couleur is doorgaans zwart met een blauwe weerschbyn, en als men de veeren des steerts van malkanderen trekt, zoo ziet men aan ieder pen een wit plekje, de borst is wit, en zwart door malkanderen gesprekkelt. Deze *Vogeltjes* houden zig nergens op dan in bolle en overhangende klippen, zoo wel op strand als landwaart in. Aan derzelver bovenste verwulfsel bangen de nesjes met troppen by en aan malkanderen.

Dezelve werden bevonden van tweederlei stoffe gemaakt te zyn, gevlogten van alderhande dunne ruigte en *Mos*, die ze zoo wel op strand, als op en aan de bomen vinden. Waar aan ik onder anderen bevonden heb den *Muscus capillaris*, in 't *Maleits Tay angin*, en de bairen van *Gomito*.

Het binnenste, 't welk eigentlyk de lekkerny zoekt, is een geheel andere substantie, te weten vuil-wit, taai, en buigzaam als *Lym*, in de gedaante van een balve schulp, aan de eene zyde gemeenelyk vlak, daar ze tegens iets aangezeten hebben. Deze binnenesjes werden van de buitenste ruigte en de aanhangende pluimtjes gezuivert, in de wind gedroogt, en zoo met zakken vol te koop gebragt.

Waar van nu deze eetbare stoffe gemaakt werde, kan men niet eigentlyk zeggen, want veele met my hebben gejustineerd, dat hare stoffe zy den *Alga coralloides* of *Coraal-mos*, in 't voorgaande Hoofdstuk beschreeven zynde, daar toe bewogen door de groote gelykenisse, die de voornoemde *Alga* met deze nesjes heeft. Als men ze in beet water weekt, en in dikke draden van malkander trekt, dewelke mede zoo krakebeenig zyn.

Anderen zeggen, dat ze hare stoffe hebben van eenig ander *Zee-lil*, dat op zee-water dryft, dog alle deze opinien hebben hare zwarigheid. Want het is wel zeker, dat de *Vogeltjes*, al woonen ze verre lantwaart in, met troepen na de zee vlieden, en aldaar wat op rapen, dog dat het de voornoemde *Alga* of *Koraal-mos*, of eenig ander *lil* zyn zoude, is wederom niet wel geloovelyk.

Want op onze *Lytimors Zuidzyde*, valt de voornoemde *Alga* in zekere maanden overvloedig, en ook op de overhangende klippen, daar onder de *Zee-zwaluw*tjes woonen, die wat grooter zyn dan de regte, en egter heeft men nooit bevonden eenig eetbaar stof aan hare nesjes, wederom op *Java*, daar deze nesjes in kwantiteit vallen, en vindt men zulke *Alga* niet op hare slykige stranden. Zoo is dan het waar-schyntlykste, dat de *Vogeltjes* uit baren lyf zulke stof uitgeven, zy mogen dan uit zee balen, wat ze willen, en met haar bekjes en pootjes zoo aardig weten door malkander te vlegten, dat het de gedaante van een schulp krygt. Want men vindt zomtyds deze nesjes, daar den eetbaaren stof nog zeer weinig en week in is als *lil*, dat de eiertjes daar aan vast bangen, en de *Javanen* hebben my berigt, dat de *Vogeltjes* zelfs met het agterlyf daar aan kleven.

Ook zyn de kanten van de buitenste nesjes met dezen stof gezoomt, als of het een harde *Gom* was, daar en boven als men de geweekte nesjes proeft, vindt men geene ziltigheid daar aan, gelyk nochtans alle soorten van *Alga* min of meer hebben.

Voornoemde *Vogeltjes* woonen wel, als gezegt, op veele plaatzen, daar booge klippen op strand staan, van binnen hol, met groote spelonken ofte overhangende gelyk verwulfsels, maar ze maken niet over al deze eetbare nesjes, misschien om dat ze de voornoemde *Alga*, of een andere stoffe daar toe nodig, niet in overvloed krygen kunnen.

Onder

Præ aliis talis concava rupis locata est in Zephyreo litore insulæ Omæ, prope pagum Waffoe, in qua milienæ harum avicularum degunt instar examinis Apium, sed ipsarum niduli formati sunt ex arenulis & lignosis stipulis, quas casu in silva & litore inveniunt, quique subtiliter connexi sunt, ejusdemque formæ cum edulibus, sed fungosi sunt, pilosi, & ad cibum inepti.

Contra in saxosis insulis, quæ Rofaria vocantur, & in aliis, quæ ad Orientalem plagam Javæ, Maduræ, & Baleyæ sitæ sunt, item circa Borneum, Celebem, insulas Scau & Sangir, uti & ad firmam oram Siamæ, Cambodjæ, Couchinæ, & Chinæ, usque in insulas Maccassaræ, ibi istæ Cappados bonos & edules ubique formant nidulos, qui magna copia ex concavis rupibus separantur, & totis picholis, quorum quivis est centum & viginti quinque librarum, venduntur, in uno tamen loco præstantiores sunt quam in alio, ac Javani, Sianenses, & Maccauenfes optimi censentur, Sianenses vero & Sangirenfes duriores sunt nec tam albi. Niduli hi in Baleyæ quoque reperiuntur in ipsa regione, aliquot miliaribus a litore remota, ad ingentia flumina, quæ aquarum cursu magnos formant specus & cavernas sub terra, in quibus istæ aviculæ nidulos suos figunt rupibus, sed undenam ipsorum materiem petant, apud istam nationem nondum indagatum est.

Javani nidulos hos inveniunt non modo in scopulis & specubus in litore Zephyreo Javæ, sed etiam uti Baleyenses in ipsa regione, præsertim in alto monte Parwatta, qui situs est in regione Patty, ubi ingentes & obscuræ admodum sunt specus, quas intrare oportet ardentibus facibus, ut niduli isti deducantur. Nihilominus tamen Javani in ista etiam sunt opinione, aviculas viscosam istam materiem, ex qua nidulos formant, ex mare petere, licet iste mons tam longe remotus sit ab eo.

Nomen. Latine *Niduli esculenti*; Belgice *Vogelnesjes*; Malaice *Sarong boerong*; Javanice *Suffu*, & aviculæ, quæ eos formant, *Sundaja*; Sinice *Jamò*.

Ufus. Sinenses quidem primum docuerunt usum & notitiam horum esculentorum nidorum hosce incolas, atque ab Europæis avide dein hi accepti sunt, ita ut per multos annos in Europam jam delati sint. Sinensis enim natio est, quæ studet detegere delicias, ac proin magni etiam facit hosce nidulos. Primo autem per semel horam in aqua macerantur, dein plumulæ & adherentes fordes extrahuntur & separantur, tum digitis in angusta ducuntur segmenta, & elixantur Sinensi more cum lardo, nostro autem cum pingui Gallina. Sinenses ipsis tribuunt vires, corpus fortiter nutriendi, robur virile augendi, & alvum modice constipandi, qui constipata saltem laborant alvo, raro jis utantur, calefacti quoque molliores & meliores sunt prioribus.

Qui raucedine laborant in faucibus & pectore ex Catharris, hosce nidulos aquæ incoquant cum multo saccharo cantho, addito pauxillo Zingiberis minoris, huncque potent succum, qui pectus demulcebit, & sputa maturabit & dissolvit.

Subsequentia adnotavit in itinerario suo Dnus. Robertus Padbrugge de ortu & natura harum avicularum, & ipsarum nidorum esculentorum. Hi niduli inveniuntur circa oram Manadensem, tam sub Lembe, quam quidem præcipue Datahana, aliisque in insulis sufficienti satis quantitate, atque numeratur, quod quotannis decem Pikkols decerpi possint. Quum vero nostra natio in Manado aviculas has aliquando interruperint, antequam niduli formati essent, hinc eos propellerunt, & transvolatæ sunt Hieryam prope Ternatam, ubi tamen paucos componunt nidos, præ causâ, uti putatur, quod non sufficientem ibi inveniunt materiem, ex qua hi textuntur.

Hæc materia ex istius viri opinione crescit in istis magnis conchis Kemas dictis, instar mucosi marini Visci, quod ampla basi in fundo incisionum istarum concharum neclitur, & copiosis, albis, mucosis, & mollibus exerescentiis instar Spongiæ movetur, quodque in Moluccis etiam præparatur ad delicias, & editur, vocaturque a Ternatensibus

Euro-

Onder anderen staat een zulke bolle klip op den Zuidstrand van 't Eiland Oma, by de Negory Waffoe, daar in deze Vogeltes met duizenden buisbouden, gelyk een zwerm Byen. Maar baar nesjes zyn van gruis en houtagtige stoppelen gemaakt, die ze by geval in 't bos en op strand vinden, wel fyn door malkander gevlogten van dezelve fatzoen als de eetbare, maar zyn voos, bairig, en tot de kost onbekwaam.

Daar en tegen op de klippige Eilanden, Paternosters genaamt, en andere, die aan de Oostkant van Java, Madura, en Baly leggen, item rondom Borneo, Celebes, de Eilanden van Scau en Sangir, ais mede de vaste Kust van Siam, Cambodja, Couchin China, tot in de Maccassarise Eilanden, daar maken de voornoemde Zwaluwtesjies over al goede en eetbare nesjes, die men met hopen van de bolle klippen afneemt, en met geheele Pikkols van hondert vyfentwintig ponden ieder verkoopt, dog aan de eene plaats zyn ze veel beter dan aan de andere, werdende de Javansche, Siamse en Maccause, voor de beste gebouden, maar die van Siau en Sangi vallen wat harder en zoorwit niet. De bovengenoemde Vogelnesjes vindt men op Baly ook landwaart in, eenige mylen van strandaf, aan groote rivieren, dewelke met baren waterloop groote spelonken en verwulfsels onder de aarde maken, daar in voornoemde Vogeltesjies bare nesjes aan de klippen begten, dog waar van daan zy de stof daar toe halen, is by deze Natie nog niet onderzocht.

De Javanen vinden bare Vogelnesjes niet alleen in de bolle klippen en spelonken op den strand van Javaas Zuidzyde, maar ook gelyk de Balyers landwaart in, inzonderheid in den hoogen berg Parwatta, gelegen in 't Landschap van Patty, daar groote en heel donkere spelonken zyn, zoo dat men met brandende Toorzen daar in moet gaan, om de Vogelnesjes af te halen. Niet te min zyn de Javanen ook in dat gevoelen, dat de Vogeltesjies de slymige stoffe, daar ze de nesjes uit maken, mede uit zee moeten halen, niet tegenstaande den berg zoo ver afgelegen is.

Naam. In 't Latyn *Niduli esculenti*; in 't Duits Vogelnesjes; in 't Maleits *Sarong boerong*; in 't Javans *Suffu*, en de Vogeltesjies die zy maken, *Sundaja*; in 't Chinees *Jamò*.

Gebruik. De Chineesen hebben wel eerst de kennisse van de eetbare nesjes aan deze Inlanders geleerd, en is van onze Europeanen gretig aangenomen, zoo dat men ze nu weele jaren na Europa heeft beginnen te voeren, want de Chineesen zyn een Natie, die op alderhande lekkerny studeren, en maken dierhalven veel werks van deze nesjes. Men legt ze eerst een half uur in 't water, daar na pluist men de veertjes, en daar aan hangende onreinigheid daar af, trektze met de vingeren in smalle riempjes of stukken, en stooft ze dan op zyn Chinees met Spek, op onze manier met een vet Hoen. De Chineesen scbryven bun de krachten toe, het lys sterkelyk te voeden, de mannelyke krachten te vermeerderen, en den buik matig te stoppen. Immers die hardlyvig zyn, moeten ze weinig nuttigen, ook zyn de opgewarmde malzer en beter dan de eerste.

Die een scborre keel en borst hebben van een koude hoest, zullen Vogelnesjes met rykelyk Kandy-zuiker in water koken, een weinig kleinen Gember daar by doen, en het sap drinken, dat zal de borst matig zalven, en de slymen los maken.

Het volgende heeft den E. Hr. Robbertus Padbrugge geweze Gouverneur over de Moluccos, in zyn dagregister aangeeteekent van den oorspronk en natuur dezer Vogeltesjies, en bunne eetbare nesjes als volgt. Deze Vogelnesjes vallen omtrent den Manadissen boek, zoo onder Lembe als wel voornamentlyk te Databans, en andere Eilanden in tamelyken overvloed, men maakt staat, dat men aldaar jaarlyks by de tien pikkols plukken kan. Dog wyl onze bezettingen op de Manado de Vogeltesjies zontyds gestoort hebben, eer de nesjes half voltooit waren, zoo zyn ze verjaagt en over gevlogten na Hiery by Ternaten, daar ze evenwel weinig nesjes maken, uit oorzaak zoo men gist, dat ze geen genoegzame stoffe vinden, waar uit die nesjes toegestelt werden.

Deze stoffe na gemelde Heer zyn meeninge, groeit op die groote oesters Kemas, als een kwellige Zee-lil, welk Zee-lil met een breeden voet op de grond van de reyen vast zit, en met meenigte spierwitte kwelagtige weeke uitwassen als een Spongie zig beweegt, werdende mede tot aangename spyze in de Moluccos toebereid, ende genuttigt, en genaamt van de Ternatanen

Zom-

Europæi quidam id vocant *Alga coralloidem*, quum animalcula in conchis viventia, seu potius insecta sese ipsi æque ac spongiis nectunt & in ea nidulantur, atque ab iis non differt multum nisi materie, quæ, uti dictum fuit, alba est gelatina, & edulis. Aviculæ, quæ delicatos hos subministrant nidos, sunt pusillæ arundines marinæ, breve gerentes & magis crassiusculum quam planum rostrum, coloris nigri cum obscure cœruleo fulgore fere instar aliarum Hirundinum, caudam gerentes brevem, atque mares, si ipsorum plumæ separantur, in quavis pluma maculam gerunt albam, longis vero gaudent alis & pusillo corpuscule, grana circiter quinquaginta ponderantes, suntque ideo alacerrimæ in volatu.

Ab hac vili & sprete avicula libido ac luxuries, seu potius nidus desidiarum & nequitiarum, uti *Petronius* dicit, sibi comparavit delicias, quum nemo nidos sapiantum, quam elegantes etiam aves sint, petat vel inquirat, quidam tamen totam edunt *Rusticulam* cum ipso fimo.

Certum est, uti dictum fuit, pacata & defluente aqua, multas fordes, Viscum, & gelatinam per mare ejici in sinus & oras, quas aviculæ hæpetunt & advolant magnis in cohortibus, ac primum in extremam, dein in subsequentes oras cadentis & refluxentis aquæ, ubi videmus quasdam viscositates adpetere, rostris tenere, & in nidos deferre, sed an ex tali visco recenter adducto suos forment nidos, an vero illud prius deglutiant, & ex ore dein quædam demittant fila, ex quibus eos componunt, non satis hactenus disquisitum est.

Fimus esse nequit, quum magna copia hic & coærvatim instar calcis in solo conspicitur, qui a quibusdam incolis conquistus fuit ad præparationem pulveris pyrii, sic quoque plurimi niduli fordibus istis & muscolo cortice destituuntur, sed ex pura constant materie, quales venales adferuntur, & ab ocularibus testibus certior factus sum, rugosos istos & inepros nidulos a similibus quidem componi aviculis, sed specie majoribus, licet & edulis ista materies in his quoque detegatur nidulis, immo in quibusdam tota adhæret quasi adglutinata, ac si ex vera ista materie per texti essent, quales hic in Amboina & Cerama reperiuntur.

Inter præstantes nidulos deteguntur quoque rubri & nigricantes, ex colore visci, ex quo confecti sunt, qui tamen album conquirunt colorem, si per noctem Lunæ luci exponantur, quum etiam molles fiunt, sed primo solis splendore iterum siccantur.

N. B. De hisce nidis esculentis vide *Valentini bistor. simpl. reform. libro tertio Cap. 23. Bontii Hist. libr. 5. cap. 13. pag. 66. & Valent. Hist. Amboinæ pag. 328.*

CAPUT QUINQUAGESIMUM OCTAVUM.

*Reliquæ species algæ esculentæ.
Sive agari.*

Hoc in Capite alias describemus *Algæ* species, quæ in hisce Orientalibus insulis notæ sunt, & potissimum ad cibum adhibentur, sunt vero frequentes.

Primo. *Acetabulum marinum*, foliola gerit magnitudine nummi oboli dicti, non vere rotunda, sed inferius parum angustata & acuta, crassiuscula, firma, quædam etiam tumida & ventricosa, quæ aquam retinent, quodvis foliolium petiolo insidet curto, multaque simul in racemo quasi locantur, horumque racemorum multi ex crasso & lentiore dependent caule, a tribus ad quinque pedes longo. Foliola hæc ad oras obsita sunt brevibus sed non pungentibus apicibus, in binis ordinibus locatis, coloris obscure ruffi seu viscosi, in masticatione crepitantia, non admodum falfa, præsertim si per semi horulam macerentur, ac proinde apta sunt, quod cruda edantur.

Inter foliola peculiaribus in petiolis solitariae crescunt bacca, magnitudine Myrtillorum, quædam etiam instar Cerasorum nigrorum, in quibus hilus conspicitur cum ora spinulosa, externe obscure luteæ, intus concavæ, seu pauca repletæ aqua.

Hæc varietatem habet, cujus foliola infundibuli formam habent, magnitudine etiam oboli, vel paulo minus, superne foveola excavata.

Tom. VI.

Ipso-

Zommige Europeanen noemen 't *Alga coralloides* of kraalagtige Zee-lil, om dat de sculpdiertjes of genoegzame ondiertjes daar aan zig zoo wel als aande Spongiën zetten, en nestelen, verschillende daar af ook niet veel anders dan in de stoffe, dat, als gezegt, witte lil eetbaar is. De *Vogeltjes* zelfs, die de lekkerbekjes deze nesjes verschaften, zyn kleine Zee-zwaluwjtjes, kort en eer dikagtig dan plat van bekjes, zwart, en van een blaauwagtige duister doorschynende verwe, even gelyk andere zwaluwen, kort van staart, bebbende de mannetjes, wanneer men dezelve van een baalt, daar op Eïer-witte vlekken, zyn lank van wicken, en klein van lyf, en ligt, wegende niet boven de vyftig azen, en dit doet, dat ze zoo snel in 't vliegen zyn.

Van een zoo ongezien *Vogeltje* heeft de wellust en dertelheid, of liever het nesje van guitery, gelyk *Petronius* zegt, in haar potje te vuur weten te brengen, daar niemand naar de nesjes der wyzen, hoe cierlyken vogel ook, eens omziet, eetende nogtans wel een Snipje met zyn drekje.

Het is zeker, gelyk gezegt is, dat by een stil aflopend water veelderlei ruigte, slym, en lil door de zee uitgeworpen wert in een zoom, en de vogeltjes vliegen met groote troepen, eerst op de buitenste, dan op de volgende zomen van 't vallende water, daar men ze ziet eenige slymerigheid opvatten, en na bunne nesten dragen; maar of ze uit dezelve slym zoo vers aangebragt bunne nesjes weven, of eerst inslokken, en dan uit de mond wederom eenige draden formeeren, waar uit ze de nesjes maken, is nog niet ter degen onderzegt.

Den afgank kan het niet zyn, dewelke men op de grond met groote hoopen als kalk vint, van zommige *Inlancs* gezegt tot het maken van *Bospoeyer*, zoo hebben ook de meeste nesjes geenzints de voorgaande ruigte en mosagtige scborste of stof, maar zyn van een zuiver stof gemaakt, gelyk men ze te koop brengt. En van ooggetuigen werd ik verzekert, dat de ruige en ondeugende nesjes wel van diergelyke vogeltjes, dog wat grooter slag, gemaakt werden, hoewel men den eetbaren stof ook aan de nesjes vint, ja aan zommige kleeft het geheel aan malkander, als of 't met de regte stof doorweeven was, diergelyke men hier in Amboina en op Ceram vint.

Onder de goede nesjes vint men ook roode en zwartagtige, na de couleur des slyms, waar van ze gemaakt zyn, dewelke egter wit worden, als men ze een nacht in de *Maneschyn* legt, wanneer ze wel mede week, dog met den eersten *Zonneschyn* wederom droog werden.

N. B. Over deze *Vogelnesjes* ziet *Valent. bist. simpl. reform. derde boek Cap. 23. Bontius Hist. 5. Boek cap. 13. pag. 66. en Valent. Verbandel. van Amboin pag. 328.*

AGT EN VYFTIGSTE HOOFDSTUK.

De overige zoorten van eetbare Alga, ofte de Agarum.

In dit Hoofdstuk zullen wy beschryven andere zoorten van de *Alga*, in deze Oosterse Eilanden bekend, en meest tot de kost gebrukelyk, zynde de volgende.

I. *Acetabulum marinum*, heeft blaadjes zoo groot als een stuiver, dog niet regt rond, maar agter een weinig spits toelopende, dikagtig, styf, zommige ook met een gezwolle buik, daar water in is. Ieder blaadje staat op een kort steeltje, en veele by malkander aan eene tros, en derzelver troffen bangen veele aan een andere dikkere en tajere steel, van drie tot vyf voeten lang, de blaadjes zyn aan de kanten bezet met korte dog niet steekelige spitzen, in twee rygen nevens malkander; donker-ros, of lymverwig, in 't kaauwen krakende, niet zeer ziltig, byzonderlyk, als men ze een half uurtje uitverst, en dierhalven bekwaam om raauw te eeten.

Tussen de blaadjes op byzondere steelen komen enkele beziën voort, in de grootte van *Krakebeziën*, zommige ook als *Krieken*, daar aan men een naad ziet, met een steekelige kant, donker-geel van buiten, binnen bol, of met een weinig water.

Dit heeft nog een veranderinge, daar de blaadjes geformeert zyn als een tregtertje, ook in de grootte van een stuiver of minder, boven op met een klein kuiltje.

Aa

En